

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

SOCIALMEDICIN • MILJÖFRÅGOR • HANDIKAPP

Tidskrift för
Riksförbundet för
hjärt- och lungsjuka

En värld för 7 miljarder.
Status presenterar
en högaktuell rapport
om folkökning, miljö
och livskvalitet
av de kända svenska
forskarna Lennart Levi
och Lars Andersson
Sid 5

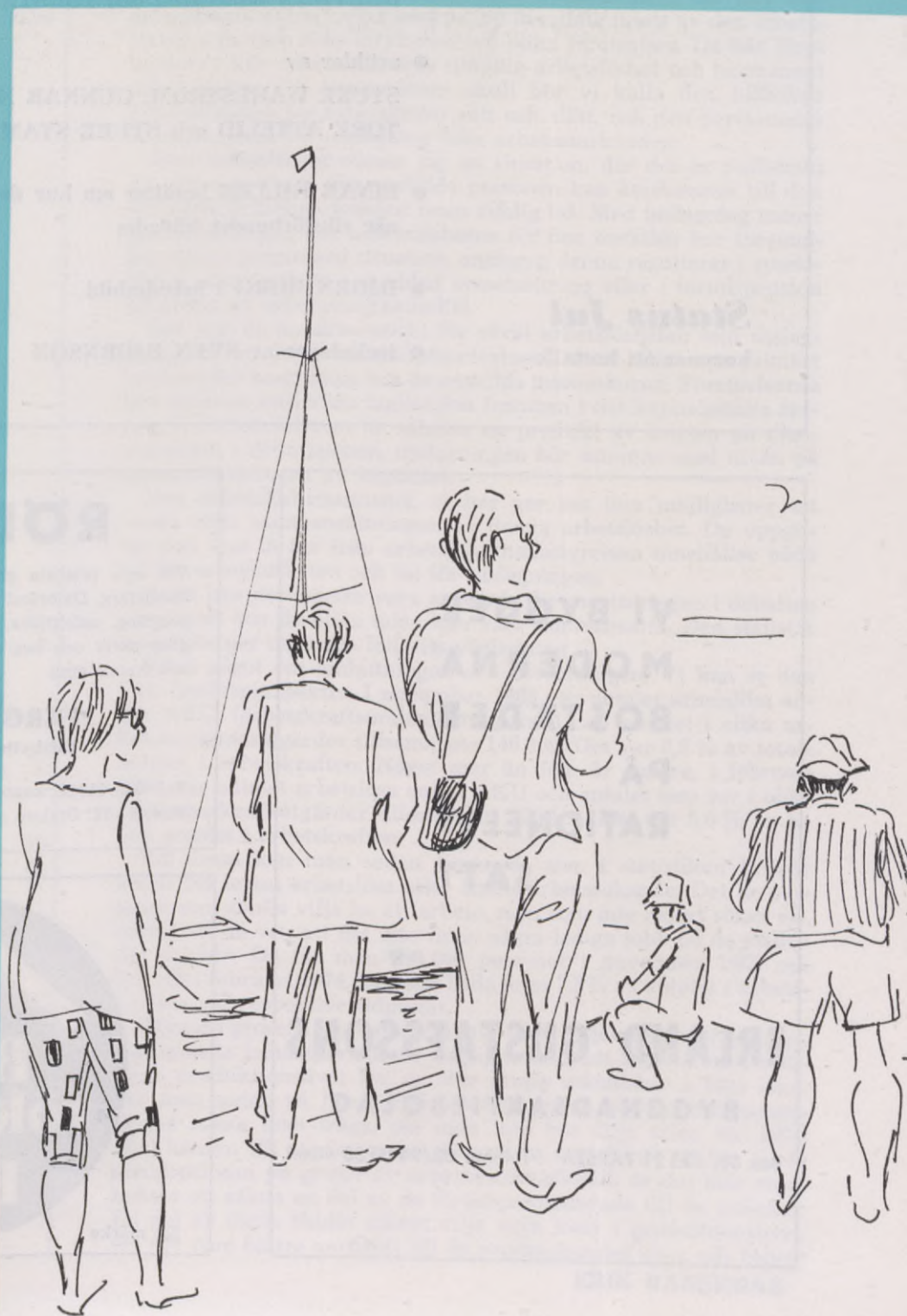
Rapport från RHL:s
representantskapsmöte
i Linköping
Sid 10

Rune M Lindgren
avslutar sin serie
om arbetardiktare
i svensk skönlitteratur
med att berätta om
70-talets författare
Sid 12

Bildkruss sid 17

Dokumentnovell av
Torsten Söderling
Sid 18

RHL-information sid 20

nr 7 1974
augusti
pris 3:–

Planera försäljningen av *Status Jul*

- noveller av
SVEN O BERGKVIST, JAN-ERIC WAHLÉN,
HALVDAN RENLING och TORSTEN SÖDERLING
- artiklar av
STURE WAHLSTRÖM, GUNNAR NILSSON,
TORE ATTELID och STURE STAMMING
- EINAR HILLER berättar om hur det var
när riksförbundet bildades
- BJÖRN BORG i helsidesbild
- teckningar av SVEN BJÖRNSSON

Status Jul

kommer att kosta 5:—

**VI BYGGER
MODERNA
BOSTÄDER
PÅ
RATIONELLT
SÄTT**

ERLAND GUSTAFSSONS

BYGGNADSAKTIEBOLAG

Box 88, 123 21 FARSTA Telefon 08/94 00 80 växel

RÖDFÄRG

Vår nya prislista gällande för 1974 upptager vit linoljefärg, Dalbränd stubbtjära, impregneringsolja, portfärg, asfalttjära, taktjära, borstar m.m. Ring eller skriv och begär prislistan, den sändes gratis och franco omg.

FÄRG & CEMENT

Ulfshyttan, 781 00 Borlänge

Tel 0243/510 62, kontors- och affärstid 9—12, 13—17,
lörd. 9—12. Ombud antages ej.

Ett märke

från RHL

Status

Organ för Riksförbundet
för hjärt- och lungsjuka

nr 7 1974 årgång 37

Ansvarig utgivare: **Albert Fredin**
Redaktör: **Erik Ransemar**

Förbundskansli:

David Bagares Gata 3, 1 tr, Sthlm
Postadress: Box 3196,
103 63 Stockholm
Telefon: 08/23 15 30
Postgiro: 95 00 11 - 7

Tryckeri:

Axlings Tryckeri AB,
Södertälje

Prenumerationspris:

Helår 25:—, medlemspren. 10:—

Innehåll:

Några fakta om RHLs Bloms- terfond	4
En värld för 7 miljarder. En rapport till FN om folkökning, miljö och livskvalitet	5
Leva som silikosskadad. Om ar- betarnas situation på 1930-talet	8
Kraftig framgång för RHL se- naste året. Rapport från repre- sentantskapsmötet	10
Norsk läsövning om tobaken ..	11
De skulle kunna kallas 70-talets proletärförfattare	12
Status bildkryss	17
Dokumentnovell av Torsten Söderling	18
RHL-information	20

Foto sid 5, 6, 7 och 8:
Mark Markefelt

Omslagsteckning:
Elsie-Britt Stenqvist

Arbetslöshet och utslagning

En anledning till att det finns olika uppfattningar om hur stor arbetslöshet vi har i vårt land är, att man inte insett av den arbetslöshet som redovisas inrymmer två olika företeelser. De här företeelserna kan rubriceras som tillfällig arbetslöshet och permanent arbetslöshet. För precisionens skull bör vi kalla den tillfälliga arbetslösheten för arbetslöshet rätt och slätt, och den permanenta arbetslösheten för utslagning från arbetsmarknaden.

Med **arbetslöshet** menar jag en situation, där det är realistiskt att räkna med att den enskilde personen kan återkomma till den ordinarie arbetsmarknaden inom rimlig tid. Med **utslagning** menar jag en situation, där arbetslösheten för den enskilde har förvandlats till en permanent situation, antingen denna resulterar i sysslöshet eller i arbete i skyddad sysselsättning eller i förtidspension på grund av arbetsmarknadsskäl.

Det som är karakteristiskt för såväl arbetslösheten som utslagningen är att det är samhällsföreteelser. Det är alltså inte primärt brister eller handikapp hos de enskilda människorna. Företeelserna hör samman med vissa lagbundna fenomen i det kapitalistiska systemet. Arbetslösheten är således en produkt av bristen på planmässighet i detta system, utslagningen hör samman med nivån på sammansättningen av kapitalet.

Den arbetslöshetsstatistik vi har ger oss inte möjligheter att exakt mäta sammansättningen av denna arbetslöshet. De uppgifter som kan få tex från arbetsmarknadsstyrelsen innehåller både tal för arbetslösheten och tal för utslagningen.

Ändå kan det kanske vara av värde för preciseringen i debatten att antyda hur de olika talen kan vara sammansatta. Den statistik som finns ger oss i alla fall viss vägledning.

Först något om omfattningen och utvecklingen. Vi kan se den i ett femårsperspektiv. I november 1968 var antalet arbetslösa enligt AKU (arbetskraftsundersökningarna) och antalet i olika arbetsmarknadsåtgärder tillsammans 146 000. Det var 3,8 % av totala antalet i arbetskraften. Något mer än fem år senare, i februari 1974, var antalet arbetslösa enligt AKU och antalet som var i olika arbetsmarknadsåtgärder tillsammans 223 100. Det var 5,6 % av totala antalet i arbetskraften.

Till dessa kan man sedan lägga de som i statistiken brukar kallas för latent arbetslösa eller latent arbetssökande. Det är personer som skulle vilja ha ett arbete, men som inte aktivt söker ett, därför att de vet, att det inte finns några lediga jobb på de ställen där de bor. Då får man 294 000 personer i november 1968 och 313 100 i februari 1974. Det blir båda åren 7,3% av antalet i arbetskraften vid respektive tidpunkt.

Räknat i procent har det alltså inte skett någon förändring under den senaste femårsperioden i möjligheterna att komma ut i ordinarie produktionslivet för en stor grupp människor i vårt land. Ser man sedan på hur förtidspensioneringen ökat under samma period måste man fråga, om man inte bör höja talen för 1974. Med hänsyn till att det under de senaste åren blivit lättare att få förtidspension på grund av arbetsmarknadsskäl, är det inte realistiskt att räkna en del av de förtidspensionerade till de utslagna. En del av dessa skulle säkert vilja vara kvar i produktionslivet, om det vore bättre anpassat till de producerandes krav och behov.

ERIK RANSEMAR

Några
fakta
om
RHL:s
Blomster-
fond

År 1963 instiftades RHL:s Blomsterfond till minne av i Riksförbundet avlidna personer. Blomsterfondens ändamål är att lämna ekonomiskt bistånd till hjärt- och lungsjukas eftervård, bidrag till studier, samt bidrag i övrigt som kan underlätta de sjukas levnadssituation. Detta innebär att ur Blomsterfonden har avsevärda belopp under årens lopp utbetalats, bl a till tekniska hjälpmedel i hemmet såsom tvättmaskiner, diskmaskiner, dammsugare etc. Under senare år har även betydande belopp utbetalats till luftrenare åt astma- och lungsjuka personer.

Blomsterfonden fyller sitt syfte genom att mottaga gåvor till minne av den avlidne vid inträffade dödsfall från anslutna organisationer, enskilda medlemmar och från allmänheten. Vid emottagandet av gåvor överlämnas till den avlidnes sterbhus en av Riksförbundet utfärdad minnesadress i färg.

Blomsterfondens medel placeras räntebärande.

Den 31 mars årligen redovisas Blomsterfondens medel i Riksförbundets centrala räkenskaper, som revideras av förbundskongressens valda revisorer, jämte auktoriserad revisor.

Blomsterfonden förvaltas av riksförbundets styrelse.

När man vill hedra en avlidens minne genom en gåva till RHL:s Blomsterfond sker detta lämpligast genom att sätta in beloppet på RHL:s postgirokonto nr 95 00 11 - 7 eller bankgirokonto nr 573 - 4090. På talongen skall givarens namn och adress samt den avlidnes namn jämte namn och adress till sterbhuset anges. När inbetalningen kommit riksförbundet tillhanda utfärdas omgående en minnesadress — som översändes till sterbhuset.

Gåvor till Blomsterfonden kan även inbetalas i samband med högtidsdagar. Vi utfärdar även då en adress till jubilarer.

Genom att lämna bidrag till RHL:s Blomsterfond hjälper man hjärt- och lungsjuka.

Vi är tacksamma för små som stora bidrag till Blomsterfonden som tillsammans möjliggör för oss att göra en insats för att förbättra de hjärt- och lungsjukas förhållanden.

**Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka, Box 3196, 103 63 Stockholm.
Postgiro 95 00 11 - 7. Bankgiro 573 - 4090.**

Mänsklighetens årsringar är omvända mot naturens

En värld för 7 miljarder

En rapport till FN om folkökning, miljö och livskvalitet

De kända svenska forskarna **LENNART LEVI** och **LARS ANDERSSON** har lämnat en intressant rapport till FN. Lennart Levi är medicinsk stressforskare och Lennart Andersson är sociolog. De är båda verksamma vid Karolinska institutets laboratorium för klinisk stressforskning i Stockholm. I denna rapport sammanfattar de teorier och vetande om befolkningstal, miljöfaktorer, vilka människor som är speciellt sårbara och effekten av samspelet mellan olika faktorer.

De båda författarna sammanfattar i sin rapport forskning, teorier och vetande om

- dagens och morgondagens folkökning, befolkningstäthet och folkom-

flyttningar, speciellt från landsort till storstad

- andra miljöfaktorer som ökar risken för störningar i hälsa och välbefinnande, främst stadsmiljö, arbetslöshet, fattigdom och undernäring
- befolkningskategorier som är speciellt sårbara, framför allt barn, äldre och på olika sätt handikappade personer
- effekten av samspelet mellan ovan nämnda faktorer uttryckt i levnadsnivå och livskvalitet.

"Tidsinställd befolkningsbomb"

Vid Kristi födelse var jordens befolkning ca 210 miljoner. Enmiljardstrecket nåddes först 1825. Nästa miljard uppnåddes redan 105 år senare (1930). Sedan dess har vi förökat oss och upp-

fyllt jorden i allt snabbare takt — den tredje miljarden nåddes redan 30 år senare (ca 1960), och den fjärde miljarden kan uppnås medan FN:s befolkningskonferens pågår, alltså i år, dvs efter bara knappt 15 år. År 2000 kommer världens befolkning att omfatta mellan 6 och 7,5 miljarder människor.

En fjärdedel av alla människor som någonsin har levat alltsedan historiens gryning är vid liv i denna dag. Om vi inte ändrar nuvarande trend är vi om 125 år uppe i 50 miljarder.

27 % av befolkningen i i-länderna är idag under 15 år. För u-länderna är motsvarande siffra hela 42 %. Detta faktum fungerar som något av en tidsinställd befolkningsbomb, nämligen när dessa ca 1 000 miljoner i en snart framtid når fertil ålder.

27 % i i-länderna är under 15 år

Vilka befolkningspolitiska åtgärder som än kan förutses är det troligt att jordens befolkning ännu under våra barns livstid kommer att nå 12-miljardstrecket.

Ingen platsbrist

Trots alla dessa förutsägelser behöver man knappast befara någon regelrätt *platsbrist* på jorden. Världens hela befolkning skulle sålunda ledigt få åtminstone ståplats exempelvis på Gotland (ca 3 miljarder m²). Problemen är av annan typ:

- födan räcker inte till
- energitillgångarna är begränsade
- miljöföroreningarna skapar stora problem
- resurserna är utomordentligt ojämnt fördelade
- minst en halv miljard människor lever redan idag på eller under svältgränsen.

Till detta kommer att människor inte är känslolösa schackpjäser. Redan dagens situation innefattar enorma medicinska, psykiska och sociala problem och påfrestningar. Förutsedda trender kommer att öka dessa ytterligare.

40-dubbling av stadsbefolkningen

Befolkningsökningen är bara en av orsakerna till dessa problem. Urbaniseringen, inflyttningen till de stora städerna är ett annat viktigt fenomen. Före år 1800 var inget enda land i världen urbaniserat i den meningen att mer än hälften av befolkningen levde i städer. Sedan dess har inflödet till städerna ökat explosionsartat. Mot en *tredubbling* av världsbefolkningen står en samtidig *40-dubbling* av tätortsbefolkningen.

Vår tids "folkvandringar"

Bara under 1900-talets första hälft har över 100 miljoner människor på norra

halvklotet flyttat eller tvingats flytta från sina hem. Otaliga deporterades eller flydde från förföljelse.

Inte alla omflyttningar är permanenta. Många europeiska länder importerar utländsk arbetskraft mer eller mindre tillfälligt. Antalet sk gästarbetare i Västeuropa uppskattas fin till 11 miljoner.

Till dessa moderna "folkvandringar" kommer otaliga flyttningar inom ett och samma land. Tex i USA byter ca 20 % av befolkningen bostadsort varje år.

Högriskgrupperna: de mycket unga, de gamla och de handikappade

Inte mindre än 42 % av befolkningen i u-länderna är under 15 år. Miljoner barn lever under utomordentligt svåra miljöförhållanden. Under just de år när känsligheten och sårbarheten är störst utsätts hundratals miljoner barn för fattigdom, undernäring och vanvård, ofta i en extrem slum. Det — bristfälliga — skydd som storfamiljen dock erbjöd bryts ofta sönder i samband med flyttningen från landsbygden till städernas slumområden eller vid andra befolkningsomflyttningar.

Med stigande medellivslängd blir andelen äldre i befolkningen allt större, speciellt i i-länderna (10 % över 60 år mot 3 % i u-länderna). Också denna kategori kännetecknas av en kombination av ökad sårbarhet och ökad exposition för påfrestningar från miljön. I u-länderna omhänderhas praktiskt taget all social- och sjukvård av storfamiljen. Vid inflyttning till städerna av unga och medelålders lämnas otaliga gamla kvar utan tillsyn och vård.

En tredje högriskgrupp utgörs av de fysiskt, psykiskt och socialt handikappade, tex blinda, döva, rörelsehindrade, utvecklingsstörda, psykiskt sjuka, narkotika- och alkoholmissbrukarna. På nytt återfinns vi den ödesdigra kombinationen av ökad sårbarhet och ökad exposition för såväl i- som u-samhällets olika utslagningsprocesser.

Dessa tre huvudkategorier lider svårast av de situationer och de miljöer som skapas av befolkningsökningen och befolkningsomflyttningarna. Men också helt friska individer och grupper kan bli lidande.

Miljöproblem som ökar utslagningen

Fattigdom

Statistik blöder inte, och vi har en olycklig benägenhet att utan större känslöengagemang konstatera att be-

tydande delar av mänskligheten lever på eller under existensminimum. Stora områden på den ekonomiska världskartan speciellt i Afrika och Asien har en bruttonationalprodukt (BNP) på bara någon tusenlapp per person och år, eller ännu lägre. Visserligen stiger BNP även i u-länderna, men långt långsammare än i i-länderna. *Gapet* mellan de rika och de fattiga blir därför allt större.

Arbetslöshet

Redan i dagens läge står många hundratals miljoner människor utan arbete. De stora satsningarna sker mer på kapital- än på personalintensiva industriella och jordbruksprocesser. Befolkningsökningen och den stora andelen barn i dagens världsbefolkning gör att behovet av nya jobb, enormt redan i dagens läge, kommer att öka dramatiskt i en nära framtid. Inom de närmaste tre decennierna kommer u-länderna att behöva *en miljard nya jobb*. Dessa ger livsinnehåll, människovärde och — sist men inte minst — en chans att överleva.

Svält

Under 60-talet ökade världens produktion av föda med i genomsnitt bara 0,8 % per år och person. Fördelningen är dessutom utomordentligt ojämlig, och bristsituationen i stora delar av världen är skriande. Närmare en halv miljard människor är undernärda. Hundratusentals människor har svultit ihjäl i central- och västafrika under den nu aktuella torkan. Vi gör halvhjärtade hjälpsatser. Med en effektiv luftbro med livsmedelsleveranser kunde dessa människor ha räddats. Vår underlåtenhet att rädda dem kommer att gå till historien som ett av mänsklighetens många *passiva folk-mord*.

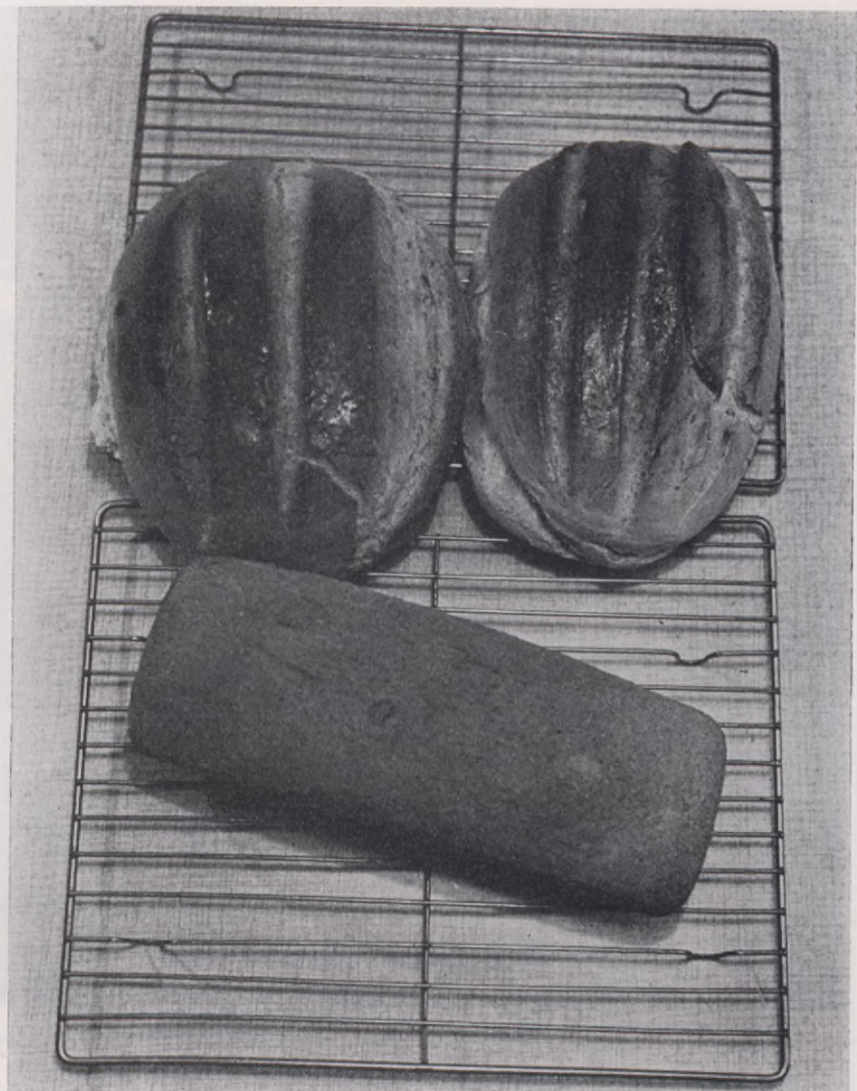
Befolkning, miljö och livskvalitet

De båda författarna argumenterar för

- en *helhetssyn*: medicinska, psykologiska, sociala och ekonomiska faktorer utgör varandra kompletterande pusselbitar. Ingen aspekt får framhållas på de övrigas bekostnad.
- en *ekologisk syn*: det avgörande för hälsa och välbefinnande är *samspelet* mellan den totala individen och den totala miljön.

I det följande refereras kort inverkan av olika här aktuella befolknings- och miljöfaktorer på olika aspekter av livskvaliteten.

Hög befolkningstäthet, speciellt när den ökar ytterligare och ökningen sker

Födan räcker inte till

snabbt, har i en rad undersökningar hävdats framkalla

- vantrivsel
- aggressivt beteende
- alienation
- psykiska och psykomatiska sjukdomar.

Detta har alldeles speciellt angivits gälla

- i storstädernas slumområden
- vid kombination med arbetslöshet, fattigdom och undernäring.

Mer ovisst är om det är den höga befolkningstätheten och eller storstadslivet i sig som är av betydelse, i varje fall vad beträffar sjukdomsframkallande effekter. Här ger olika undersökningar motsägande resultat. Troligen är effekterna starkt beroende av den situation i vilken den höga befolkningstätheten och/eller urbaniseringsprocessen förekommer. När det gäller den okontrollerade migrationen

av utbildad, utfattig och undernärld landsortsbefolkning till storstäderna i kombination med en dramatisk befolkningsökning och en upplösning av den social-, sjuk- och åldringsvård, som storfamiljen i u-länderna svarar för — då råder ingen tvekan om processernas livskvalitetssänkande, hälsoförstörande och ofta livshotande följder.

Vad kan vi göra?

Åtgärderna måste *samtidigt* riktas in på den akuta situationen (tex Central- och Västafrika, Bangla Desh etc) och på den mer långsiktiga utvecklingen. Det vore fel att bara sitta och knacka rost medan båten sjunker.

Det var en tid populärt att ironisera över "domedagsprofeter" och deras profetior. Idag har ironiserandet tystnat av det enkla skälet att domedagen

Forts s 23

Kanske en symbolisk bild för silikosens historia: ett gammalt tegeltak

Leva som silikosskadad

Om arbetarnas situation på 1930-talet

Litteraturen om silikos är inte särskilt omfattande i vårt land. I boken *Silikos i Sverige*, en redogörelse för arbetsmedicinska institutets och arbetarskyddsstyrelsens utredning om silikos, upptar litteraturförteckningen över skrifter om silikosens förekomst i Sverige endast ca 87 titlar, varav ca 40 skrivna på svenska. Endast ett fåtal av dessa skrifter beskriver de silikosskadades situation. Man får gå till de artiklar som ger "fallbeskrivningar" för att finna arbetarnas situation återgiven. Då framträder situationen emellertid så mycket mer skrämmande — även om det sker indirekt.

ERIK RANSEMAR visar i denna artikel vad källorna har att berätta om hur det var att leva som silikosskadad på 30-talet.

Våren 1935 höll läkaren C. G. Sundell ett föredrag på begäran av gruvindustriarbetareförbundet om stendammunga som yrkessjukdom. Sundell var läkare vid Grängesbergsgruvorna och hade vid den tidpunkten då han höll sitt föredrag för gruvindustriarbetareförbundet varit läkare i Grängesberg i närmare femton år. Han hade alltså en rik erfarenhet av silikos som yrkessjukdom. Han publicerade sedan en längre artikel i *Läkartidningen* och det är från denna artikel som jag valt ut

några avsnitt som ger en bild av hur 30-talets gruvarbetare fick lida för skador som de ådragit sig i ett även i övrigt riskfyllt arbete.

60 års gruvarbetare

Sundell berättar om en 60 års gruvarbetare som fick vatten i lungsäcken med hög feber. Mannen togs så småningom in på sanatorium. Där gjorde man en tappning. Redan de första dropparna visade en blågrå, starkt mättad färg. Sundell trodde till en början att det var en förorening, exempelvis rost i sprutans spets, men kunde snart kostatera att den egendomliga färgen på vätskan höll sig oförändrad. Lungsäcken innehöll cirka 600 ccm.

Sundell antog att färgen måste härstamma från något mineralämne som från lungan svettats ut i lungsäcken och sa till sköterskan att hon skulle spara vätskan för mineralogisk undersökning. Sköterskan missförstod tydligen Sundell och endast några ccm tillvaratogs. Sundell undersökte dock denna vätska mikroskopiskt och fann massor av småpartiklar som han ansåg vara mineralkorn.

Mannen dog. Någon obduktion företogs ej. Sundell ansåg att all sannolikhet talade för att dödsorsaken måste sättas i samband med stendammlunga.

51-årig gruvarbetare

Sundell berättar om en 51-årig gruvarbetare. Denne hade först lungsäcksinflammation. Han vårdades först i hemorten men sändes sedan till lasarettet i Falun och därifrån har Sundell journalutdrag som han redogör för. Året är tydligen 1929.

Mannen hade inte någon känd tuberkulos i släkten. Alltid förut varit frisk. Sedan julen 1928 hade han haft en envis hosta, avtagande krafter och en stark avmagring på mellan 10–15 kg. Sjukdomen hade inte kommit på en gång utan smygande. Mannen hade legat till sängs över fem månader därav de tre första månaderna på sjukstugan i Grängesberg. Han hade haft mer eller mindre riklig upphostning hela tiden. Temperaturen hade varit mycket hög, ända upp till 40 grader. Han hade dock aldrig haft håll eller annat ont i höger sida av bröstet.

Den 8 augusti gör man en provpunktion på höger lungas bas. Efter passagen genom bröstkorgen tycks nålen fortfarande möta ett ganska kraftigt motstånd. Mycket litet vätska kommer ut i sprutan. Det man får ut är makroskopiskt grått, tjockt och mycket segt.

En operation på den tiden

Den 12 augusti gör man en revbensresektion. Man tar bort en bit av det 10:e revbenet. Man finner inte något var. Man kommer inte in i fri lungsäck. På lungan kan man dock känna en fast "resistens med rundad undre pol". Vid punktion får man litet var av samma utseende makro- och mikroskopiskt som vid provet den 8:e.

Den 6 september visar röntgen att resektionen blev gjord på det 11:e revbenet och inte på det 10:e och att det inte är säkert att man överhuvudtaget kommit in i lungsäcken. Därför gör man samma dag en ny resektion av det 9:e revbenet som man bestämmer med hjälp av röntgen. Man träffar även nu på samma fasta vävnad innanför rev-

benet. Punktion inåt ger inte någon vätska. Man finner inte någon fri lungsäck.

Den 24 september är mannens tillstånd oförändrat eller snarare ytterligare försämrat. Man svävar ännu i ovisshet om diagnosen. Man tror på en inflammatorisk process bl a därför att hjärtat är draget över åt höger enligt vad man kan se av röntgen. För att få klarhet så tar man risken av en provexcision, dvs en bortskärning, i botten av resektionsöppningen genom 9:e revbenet. En bit av den svåliga lungsäcken och en bit av lungan skärs ut och sänds för patologisk undersökning. Lungan var mycket mörk till färgen.

Diagnos stendammlunga

Den 3 oktober får man diagnosen genom den patologiska undersökningen: pneumoconiosis sclerotica, dvs stendammlunga.

Den 2 november får mannen åka hem för fortsatt vård på sjukstugan. Det finns inte mer att göra kirurgiskt. Mannen har magrat och glidit utför hela tiden på lasarettet. Högra lungan skrumpnar starkt och höger bröstorgshalva är insjunknen. Mannen dog under vård i hemorten, som det står i artikeln..

55 års arbetare

Sundell berättar också om en 55 års arbetare som insjuknade i hosta, andnöd och anfallsvis kommande feber. Febern kunde man inte då förklara. Sedan vårdades mannen en kort tid på sjukhus i Stockholm och där konstaterade man stendammlunga.

Från sjukhuset i Stockholm sägs att mannen vårdades där i april månad. Han hade en sänka på 64 mm den 23/4 och 37 mm den 28/4 på en timma. Någon giltig förklaring till den höga sänkan fann man icke. Hans stendammlunga trodde man knappast kunde vara orsaken.

Röntgenundersökningen visade en högersidig lungsäcksinflammation eller rest efter en sådan samt stendammlunga.

Mannen levde till sitt 61:a år. Han kunde arbeta i lindrigare arbete fram till cirka 1/2 år före sin död. Han dog av hjärtsvagheter och feber, vars natur man inte kunde avslöja under livstiden.

Mannen obducerades. Man fann en intensiv sammanväxning av den vänstra lungan och bröstkorgen. Vänsterlunga var liten och stadd i sönderfall. Från denna skrapade man vid obduktionen fram en mängd av 93 360 gram. ■

och så här var det i början av 1900-talet

Vilket hårt liv många arbetare hade innan silikos blev erkänd som yrkessjukdom visar följande komprimerade livsbilder hämtade från en inventering över silikosens förekomst i svensk industri som Bruce gjorde på 1930-talet. Sen kan man förstås samtidigt konstatera att i dagens arbetsmarknad hade det inte funnits någon plats för dessa arbetare. De hade varit utsorterade för länge sedan.

Porslinsgjutaren K. R. B., född 1888, själv med silikos i stadium III, meddelade att farfadern avlidit vid 48 års ålder i "porslinsmakarlungot". Den obducerande läkaren kunde ej skära i lungorna; de voro som sten. Sommartid hade farfadern för andtjäppans skull burits till fabriken av sönerna, och på vinterna hade de kört honom dit på kälke. Fadern började på fabriken vid 9 års ålder. Han avled 54 år gammal i "porslinsmakarlungot". Ehuru han bott endast 400–500 meter från arbetsplatsen, hade han de sista åren varit tvungen att vila flera gånger under vägen, som tagit honom en halv timme att gå. Sonen mindes honom endast som andtjäppt.

Porslinsformaren S. A. G. S., född 1880, själv med silikos i stadium II, berättade, att fadern avlidit vid 52 års ålder i "porslinsmakarlungot". Han hade under sina sista arbetsår haft en synnerligen besvärande andtjäppa. Vintertid hade han på kälke dragits ned till fabriken, som han under middagstimman ej lämnat. Den 7 minuter långa vägen tog honom nämligen en och halv timme att gå fram och tillbaka. Mot slutet hade han inte kunnat säga sonens namn i ett andetag. Sista månaderna hade han suttit i en stol och sovit med överkroppen lutad mot en kudde på ett bord framför sig. Benen hade svullnat och magen tilltagit i omfång.

Kraftig framgång för RHL under det senaste året

Den ökade aktiviteten präglade representantskapsmötet

Det var en stämning av optimistisk pionjärande som präglade riksförbundets representantskapsmöte i Linköping den 8 och 9 juni. Det var länge sedan Riksförbundet för hjärt- och lungsjuka kunde visa upp en sådan rad initiativ och medlemsaktiviteter som under det senaste verksamhetsåret. Medlemsantalet har ökat, studie- och utbildningsverksamheten har expanderat kraftigt, kurser för hjärtsjuka har startats och nya aktiviteter är på gång. Förbundet kommer nu att starta på försök i Uppsala och Göteborg med föräldraföreningar för hjärt- och lungsjuka barn.

Kraftig ökning av kursverksamheten

Totalt hade 26 kurser eller konferenser genomförts under verksamhetsåret. 612 deltagare hade varit med på dessa. Det har gällt regionkurser, distriktskurser, s.k. anpassningskurser, konferenser, studieledarutbildning och vecokslutskurser.

Den starka expansionen har dock inte skett — naturligt nog kan man säga — utan gnissel. Åke Aspling från Värmland tillhörde dom kritiska. Kurserna har blivit för centraliserade, sa han. Ge en chans även till de lokala organisationerna. Även andra talare påpekade brister i organisationen av kurserna.

Nu kunde studieombudsmännen Sivert Klasson och Hans Andersson ge förklaringar till varför det gnisslat. Slutsummeringen svarade Tord Axelsson från Solna för när han konstaterade att det egentligen är en fantasitisk utveckling som förbundets studieverksamhet genomgått det senaste året. Gustav Englund från Jönköping hade dessförinnan rapporterat att man i hans län sett mycket positivt på kurserna.

Anna-Greta Johansson från Stockholm svarade för en nyskapelse inom sociologins begreppsvärld när hon på tal om behovet av kurskritik på kur-

serna krävde att det inte bara borde frågas vad som är bäst utan också vad som är mindre bäst.

Konvalescentvården fortfarande viktig

Riksförbundet har fyra konvalescenthem. Dessa fyra hem har under verksamhetsåret haft en rekordartad hög beläggning. Platserna har utnyttjats till nära 100 %. Antalet gäst dagar har ökat med 1 500 jämfört med föregående år.

Andelen hjärtsjuka var 35 %. 882 personer har gästade hemmen under år 1973 under sammanlagt 26 000 gäst dagar.

Huvuddelen av gästerna till varje hem kommer från det egna länet eller angränsande områden. Den största spridningen hade Björkefors i Värmland. Där hade man gäster från 19 län under året. Åsen i Kristianstads län hade gäster från 14 län. Det är hem som är öppna året runt. De andra två hemmen som endast har öppet sommardag har naturligt nog ett mindre upptagningsområde. Svanholmen i Malmöhus län hade gäster från 5 län, Långasjön i Blekinge från 4.

Diskussionen bland representantskapet kom att kretsa kring behovet av enhetlighet när det gäller bidragen till konvalescentvården. Det är en gammal fråga som samhället ännu inte lyckats lösa. Förbundssekreteraren, Albert Fredin, ansåg att det enda rimliga är att frågan om ersättning för konvalescentvård införs i den allmänna försäkringen. Förbundet har också aktualiserat detta gamla förslag från de hjärt- och lungsjuka hos sjukförsäkringsutredningen.

Lars Magnusson från Dalarna rapporterade om de initiativ som håller på att tas inom Kopparbergs län. I Idre kommun har man en fjällanläggning där man planerar friskvård för hjärtsjuka. Det är en stiftelse som driver anläggningen. Där finns ett 100-tal hus i en stugby. En hotelldel med 20 rum står färdig strax före jultiden. Vi får se hur det går med den här idén som bl.a. är beroende av läkar-

tillsynen och närhet till lasarett med erforderlig kapacitet och expertis.

Tre nya kommittéer tillsattes

Representantskapet tillsatte tre nya kommittéer. Den första skall arbeta med förbundets politik på längre sikt, med policyfrågor, med förslag till uttalanden och utspel. Den skall som förbundsordföranden Bo Martinsson, sa, ge styret fina tankar.

Till denna policykommitté valdes Tord Axelsson, Sven Widegren, Åke Magnusson och Christina Westring.

Till informatioskommitté valdes Erik Ransemar, Rune Nordin, Åke Ström-dahl och Bengt Dahlström.

Till stadgekommitté valdes Lennart Åkerström, Bo Martinsson och Tord Axelsson.

Föräldraförening behövs

En fråga som inte diskuterats inom riksförbundet för hjärt- och lungsjuka — märkligt nog — förrän det senaste året är om det finns behov av en föräldraförening inom förbundet för föräldrar som har hjärt- och lungsjuka barn. Frågan har aktualiserats bl.a. genom uppvaktningar hos förbundet. Redan nu finns Riksföreningen för cystisk fibros, som egentligen är en föräldraförening, även om man där nu har medlemmar som hunnit bli över 16 år.

Representantskapet var lite försiktigt i sitt ställningstagande. Man ville inte starta med alltför stora utspel, därför att man vet hur farligt det är att gå ut och lova för mycket och sen inte kunna infria löftena.

Förbundsstyrelsen fick fullmakt att under hösten undersöka om det går att bilda föräldraföreningar inom förbundets ram i Uppsala och Göteborg, där man redan har intresserade kontakter inom läkarkåren, och att hjälpa dessa föreningar i gång med verksamheten.

1 879 nya medlemmar

Medlemsvärvningen hade mottagits med blandade känslor. Medan man i

I Växjö blev man en stor familj

"Samling vid pumpen" kunde det egentligen ha stått i inbjudan, som gått ut till samtliga medlemmar vilka var närvarande vid den mycket stimulerande, trivsamma kurs, som anordnats i samarbete mellan ABF och RHL, vilken hölls i Växjö, på OK:s tämligen nyanlagda, magnifika Motorhotell.

Nåväl, fredagen den 17 maj inleddes alltså kursen med samling, middag kl

Örebro län och i Skåne var ganska kyligt inställda till den genomförda medlemsvärningen, rapporterade man från tex Norrbottens och Kopparbergs län att man haft mycket glädje av denna aktivitet. Det var ett bra sätt att komma igång med något som vi borde gjort själva, sa tex **Bror Ek** från Norrbotten.

Avslutning utan landstinget

Representantskapet avslutades på söndagen med en offentlig filmvisning av filmen om hur man tränar upp aktivitet efter en hjärtinfarkt. Det är en film som man kan rekommendera. Efter filmvisningen följde en estraddebatt med deltagande av hjärtspecialisterna Bengt W. Johansson, Malmö — som förresten också medverkar i filmen — och Kristina Bengtsson från Östergötlands län samt kommunalrådet Olof Petri från Linköping.

Landstinget skulle också haft en representant med. Denne kom emellertid inte och inte någon ersättare heller. Landstinget i Östergötlands län lyste alltså med sin frånvaro. Det är anmärkningsvärt med tanke på att det som kom upp i så hög grad gällde frågan om vad som är landstingens uppgifter och vad som kan anses vara kommunernas. En sådan fråga är tex vem som skall svara för kostnaderna för de sk anpassningskurser för hjärtsjuka, som riksförbundet för hjärt- och lungsjuka med sådan framgång anordnat under det senaste året. Är det sjukvård eller friskvård?

Erik Ransemar

17. Vi var dock inte 17 deltagare utan 22 + Jan-Åke Ekholm, ABF och Sivert Klasson, RHL.

Efter måltiden blev det genomgång av kursprogrammet och information av kursledarna från RHL och ABF. En spontan, men givande diskussion följde, varefter det blev kvällskaffe, fritt fram för alternativen: dopp i bassängen, kvällspromenad, hopp i den ljuva sängen, etc.

Lördagens program var lagom späckat, ej för belastat, men lagom för att ej hinna tänka på den underbara sol, vilken fortfarande ej skymdes av några moln.

Efter frukost började dagens arbete med "Gruppen och ledaren"! Hur viktigt det är att det skall vara en homogen kamratkrets, samspel är nödvändigt! Hur ovärderligt är det inte i en liten studiecirkel (såväl som i större sammanhang människor emellan), att vi vet, att vi äro formade redan från början av olika uppväxtmiljöer, fosteran m.m, så att vi kan ha förståelse och tolerans för varandra!

Sedan fick vi lära oss hur den första sammankomsten skall läggas upp etc. Grupparbetet behandlades även under lördagen.

Vid lördagskvällens samkväm blev det extra nedslitning av golv och skosulor, eftersom en medryckande orkester fick nästan samtliga att stifta närmare kontakt med varandra.

Efter frukost nästa dag blev det lättare uppmjukning av geniknölarna med lite skämtsamma illustrationer! Grupparbetet presenterades därefter, dels genom framkomna slutsatser, dels genom att en grupp på sex medlemmar fick framträda i rollen av en autentisk sammankomst, vilket hade sina små poänger!

Sista dagen, söndagen den 19, blev kanske den mest strävsamma, för att hinna med så mycken lärdom som möjligt, samt för att tänka på sina olika färd sätt för att komma till sina respektive hemorter i Jönköpings, Kronobergs, Blekinge samt Malmöhus län.

Som alltid efter en, som det här var, tre dagars samvaro, känner man sig som en stor familj. Ett enkelt, men innerligt tack till arrangörer, studieledarna Sivert och Jan-Åke samt alla kamrater! Vi känner oss berikade med ett minne mer, både när det gäller kursen och den trevliga samvaron!

Rut Melin

Norsk läsövning om tobaken

PASSIV RØYKING I SENTRUM

Statens tobakkskaderåd har avgitt en større rapport "Om passiv røyking" til Sosialdepartementet. Det er Helsedirektoratet som har anmodat rådet om en slik rapport.

Tiden er blitt moden for å ta denne vesentlige siden av røykeproblemene alvorlig. Mange vil mene at dette burde ha skjedd for lenge siden. Tobakkrøykens spesielle karakter — dette at den forurenser vårt felles luftrom og aggressivt angriper også de mange mennesker som ikke vil røyke — gjør den i virkeligheten til en asosial og uønsket foreteelse.

Neppe noen ville for alvor tenke seg muligheten av å tvinge alkohol eller narkotika ned i halsen på sine medmennesker. Men tobakkrøyken er også et farlig giftstoff, en giftgass med langt alvorligere virkninger enn man bore for få år siden ante. Og denne gassen tvinges vi alle til å inhalere fullstendig med hvert eneste åndedrag når vi er i tobakkrøkfylte rom. Ertertiden vil sikkert se med megen undring (neppe beundring) på at tobakkrøyken fikk lov til å bre seg så lett og uhindret blant barn og voksne i vår tidsalder, også lenge etter at mange av dens aggressive og giftige komponenter var avslørt.

Statens tobakkskaderåd har gjort en meget verdifull insats ikke minst ved å understreke at de praktiske tiltak bør komme straks. Vi har egentlig ikke råd til å vente lenger.

Forskning på området passiv røyking vil sikkert øke i tiden fremover, og velsignet være den. Men det som frem for alt trenges er et omfattende og vedvarende opplysningsarbeid med positiv appell til alle mennesker om å gjøre sitt beste til at tobakkrøyken heretter bare skal ramme dem som selv velger å utsette seg for den.

Allan Aarflot

Göran Palm Indoktrineringen i Sverige

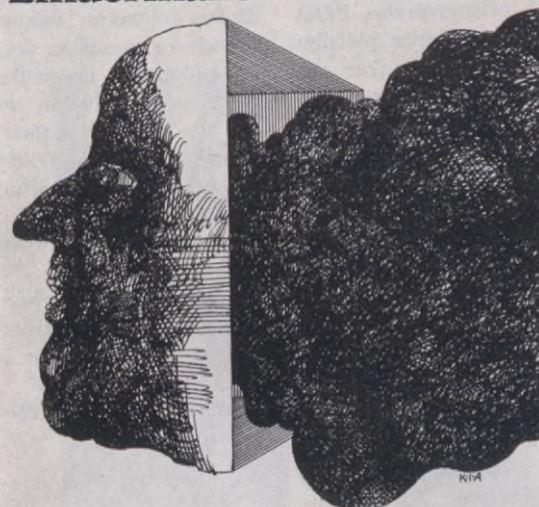
Indoktrineringsexempel: Forsytesagan,* Skolböcker, Sound of Music, TV-Aktuellt, Dagens Nyheter, Statistisk årsbok, Blomsterkataloger, Börsnoteringar, Damtidningar o s v.

ÖVER
SKAKLARN
GUNDEL
ANDERSON

Författarförlag

Erik Ransemar Ord denna explosiva vara Dikter Zindermans

HEMMET

Kent Andersson
Bengt Bratt

Delfinserien

De skulle kunna kallas 70-talets proletärförfattare

RUNE M LINDGREN avslutar med denna artikel sin originalserie för Status om arbetardiktningen i svensk skönlitteratur. Framförallt uppehåller han sig nu vid den yngre generationens författare, de som kan kallas 70-talets proletärförfattare. Det finns tillspetsningar och provokationer i en del av den nya politiska dikten, skriver Rune M Lindgren. Men det är viktiga frågor den här diktningen tar upp.

Diktarna, skrev Erik Hedén på sin tid, ska tjäna de samhälleliga idéerna. Hjalmar Branting krävde, i arbetarrörelsens genombrottsdikt, att dikten ska stå "direkt i arbetarklassens upplysningsarbets tjänst".

Redan författarna ur arbetardiktens genombrottsgeneration värjde sig emellertid inför så ultimativa kommandon. Man ville inte vara "partidiktare".

Även bland arbetarrörelsens pionjä-

rer, som bekant också kulturpublicistiskt verksamma, rådde delade mening om hur långt och hur hårt man skulle driva kraven på direkt socialistisk agitation. I en polemik med Hjalmar Branting om Selma Lagerlöfs Antikrists mirakler ifrågasatte tex Axel Danielsson Brantings alltför snäva politiska bedömning av Lagerlöfs bok. "Hj B-g bör", skrev Danielsson, "över huvud taget säga oss klart och tydligt om en skönlitterär bok för att vara socialistisk till sin anda eller sina sympatier ovillkorligen måste sluta med socialistisk hälsning och en Lill-Jans-resolution".

Det är ett debattinlägg som fortfarande har full aktualitet. Redan Friedrich Engels betonade fö att socialistiska tendensromaner visst inte alltid är prisvärda. "Ju mer författarens åsikter förblir dolda", skrev Engels, "desto bättre för konstverket".

Den insikten utesluter naturligtvis inte att vi också poängterar: Den sk objektiva och "opolitiska" borgerliga litteraturkritiken vill, som Erik Blomberg på sin tid påpekade, ställa dikt-

ning och konst på ett högt plan ovanför det övriga samhällslivet. Den marxistisk/socialistiska kritiken vet, och arbetar utifrån insikten, att även all litteratur innehåller politiska värderingar, har en politisk funktion, låt vara att det är snudd på marxistisk litteratursyn driven in absurdum att hävda att — som litteraturvetenskaperna uttrycker det — förbindelsen mellan konsten och de ekonomisk-sociala förhållandena består i en enkel relation, i så måtto att den förra är en direkt reflex av de senare.

Vi har också i Sverige en radikal, en progressiv litteraturtradition¹⁾ och vi har, dessbättre, på senare tid fått böcker som ambitiöst ringar in den svenska traditionen av radikal och anti-borgerlig litteraturkritik²⁾. Det fanns skäl att läsa på i det ämnet — även, ja inte minst när vi diskuterar svensk arbetardiktning, som ju sällan håller rågångarna helt klara mot den politiska dikten överhuvud.

Arbetardikten, skrev Fredrik Ström

på sin tid, måste "vara med i den stora striden på ett aktivt och personligt sätt; den får inte enbart bli krönika eller analys".

Arbetardiktningen i Sverige har verkligen också varit med i striden, men har också varit krönika och tillbakablick. Inte ens arbetardiktens genombrottsgeneration, 30-talisterna, var alltid i takt med nuet.

Det var på goda grunder Folke Friedell på 40-talet påtalade bristen på arbetardiktning som placerade sig i ett förutsättningslöst centrum av nuets problemkomplex. Och hans påminnelse då, om att "nuets proletärdiktning inte får stanna vid uppgiften att historiskt beediga en gången tids usla standardförhållanden och därmed, omedvetet eller inte, överidealiserar nuets relativt kaloririka proletärbetingelser" har ju inte mindre aktualitet idag.

Arbetardikten idag, vilka uppgifter har den då ålagt sig? Är den närvarande i nuet?

Låt oss svara så här: Det finns en social diktning som på ett aktivt och personligt sätt diskuterar vanligt folks vardag och verklighet, däri inbegripet arbetarens dagliga nu, både med och utan den "proletärförgudning" som Ture Nerman angrep redan på 30-talet.

Här är inte platsen för någon total genomgång. Flertalet av de här författarna är för övrigt värda separata studier, om vi ska nå rimlig bredd och djup i porträtten. Gunnar Adolfsson tex är en berättelseskritiker för många, en folklig författare som vidareför fina 30-talstraditioner, i ett sent upptäckt, brett episkt författarskap³⁾. Parentetiskt: Det är också viktigt att vi i en genomgång av det här slaget håller de nordiska, europeiska etc perspektiven öppna. Gamla böcker som tex Joel Lethonens "Putkinotko" förstagångs-utgiven för över halvsekl sedan, nu i nytryck⁴⁾, och nya böcker som Yasar Kemals om Anatoliens lantarbetarproletariat⁵⁾ — alla hör de till den totala bilden, vi bör inte glömma det.

Fast naturligtvis, vi måste begränsa

vårt ämne. Vidgar vi vår inventering mot TV-spel som "Bröd för dagen" — arbetardiktning så god som någon, om stenarbetarna i 30-talets Bohuslän — studier som tex TV-teaterserien "Tretton dagar", av Lennart F Johansson, radiopjäser, scenpjäser som Narrengruppens "Solidaritet, arbetarmakt" eller NJA-gruppens uppsättningar, ja, då tappar vi lätt greppet över vårt ämne. Fast självklart är det talade ordets litteratur, i radio- och TV-teater etc lika viktig som den arbetardiktning vi möter i traditionella litterära uttrycksformer.

Brasklappen i det föregående kan behövas, men utesluter inte att vi här förtecknar ett par viktiga författarskap i nyare svensk arbetardiktning.

Vi har redan i tidigare artiklar påmint om namn som Stig Sjödin och Birger Norman. Stig Carlsson för också en viktig idédebatt, som vetter mot ett par av arbetardiktningens centrala tema, framförallt i sina sena böcker. Göran Palm, Marit Paulsen, Sara Lidman, Maja Ekelöf, Karl Rune Nord-

kvist, Nils Parling — som i sin nya bok "Fällan" tar upp motiv från och vidare för den debatt han öppnade med genombrottsverket "Motorsågen" — är ytterligare ett par namn att här aktualisera. Kurt Salomonsson alldeles självfallet också, och Jan Myrdal; i pjäser som hans "Friställde Andersson" är det polemiska greppet handfast och hårdhänt. Bertil Carlson med "Smältverksarbetarens son" som genombrottsverk, Svante Foerster med "Klasskämpan", Sture Källberg med böcker som "Ackord" — uppräknningen kan drivas långt.

I vilken utsträckning man mer programmatiskt, hos dessa författare, går ut för att dokumentera verkligheten, med — som Folke Isaksson säger — det goda syftet att "i någon liten mån utöka kunskapen om de förhållande under vilka vi lever så att vi kan förändra dem" — det kan man naturligtvis diskutera. Mena bestämt kan vi säga: Hos en hel del av de här författarna, och hos en hel del nyare arbetardiktare, möter vi en viktig debatt om tex spänningarna mellan reformistisk och revolutionär arbetarrörelse, en nyttig debatt om gapet mellan arbetarrörelsens retoriska programteorier och vardagsverkligheten här och nu.

Det är en arbetardiktning med otålig puls vi möter hos den yngre generation som, med Håkan Boströms ord, är "avlad under Per Albin Hansson (erhållit rösträtt under Tage Erlander) och hoppas nå insikter under Olof Palme." Till de 70-talets proletärdiktare — om än termen inte riktigt täcker helheten i deras författarinsats — vi här avser hör bla Reidar Jönsson, Torgny Lindgren, Erik Ransemar, Gunder Andersson, Henning Mankell, Per Holmér.

Vi möter också i åtskilliga andra litterära debattinlägg formuleringar värda att lyssna till — så tex hos Göran Sonnevi. Han skriver bla om den besvikelse "som finns hos människor jag känner/Mot att den arbetarrörelse som finns/inte infriat/ vad den lovade. Att/ här har dom gått och trott/ett helt liv/ och sen blir det så här/Att tröttheten/ hos så många nu är så djup/att varje/ förändring tycks omöjlig". Man kan — och bör — diskutera sådana påstående-satser. Man kan och bör också diskutera i vilken utsträckning bergsprängaren Oskar Johansson är representativ i sitt relativa främlingskap i samhället: "Dom har gjort om socialismen till nån

sorts organisation för onödiga tjänstemän". Om politiskt främlingskap skriver också bla Torgny Lindgren, så tex i sin roman "Övriga frågor". Han skriver bla där om det alltför hårt ritualiserade i det politiska livet. Frågor om ideologi och förnyelse har däremot alltför ofta en benägenhet att hamna under rubriken "Övriga frågor" i svensk folk- och arbetarrörelse. Först under den rubriken "öppnas plötsligt vägarna för ocensurerade tankar och för drömmar som ännu inte varit föremål för utredning". Lindgren har tidigare) angripit och ifrågasatt socialdemokratins politiska köpsläende, "pragmatismens glidande halvheter", och har beskrivit sitt förhållande till socialdemokratins som "en svårartad och obegriplig fixering".

Reidar Jönsson hör också till de offensiva debattörerna, framförallt i "En borgares död". Den romanen handlar, kortbeskrivet, om en plötsligt friställd, dvs arbetslös, arbetare. Huvudpersonen, Erik Hansson, reagerar så småningom häftigt mot att "ett fåtals vinstintressen skall styra våra liv". Avskedandet är, summerar han, "en handfast och praktisk demonstration i kapitalistisk företagsdemokrati". Själv växer Erik Hansson till politisk medvetenhet, "borgaren" i honom dör, den medvetna arbetaren föds. Och kräver: Den organiserade arbetarrörelsen måste bryta med borgerlighetens och arbetsgivarnas lönsamhetsideologi! En alternativ målsättning, en nygammal målsättning, måste ånyo aktualiseras: Människan i centrum. Och arbetaren själv måste läsa och lära, skärpa sin medvetenhet, för att motverka den massiva borgerliga indoktrineringen. "Jag vet", säger Erik Hansson, "att det är ett nästan omöjligt jobb när man

kommer hem alldeles uttröttad, men jag tror att det är nödvändigt".

Samma "militanta" men helt invändningsfria insikt möter vi hos andra skrivare, så tex hos Erik Ransemar, som påminner om att "imperialismen frambringar ständigt nya anti-/marxistiska doktriner: folkhemmet, blandekonomins samhälle, det nya industrisamhället. Allt är ideologiska skenbegrepp och medvetna skenmanövrer i den ideologiska kampen".

Denna "hårt" marxistiska hållning har sitt komplement i lugnt resonerande tonfall:

Gemenskapen i sig själv bygger inga världar

Det är den organiserade gemenskapen som bygger världar som skapar människor värdiga ett liv i gemenskap som skapar en värld värdig dessa människor.

Det finns tillspetsningar och provokationer i en del av den nya politiska dikten, den dikt som ställvis vetter mot arbetardiktningen, provokationer ibland formulerade av människor som upplever sig som klasslösa, utan rot vare sig i den stora kollektiva gemenskapen eller bland de radikala studentgrupperna — Holmers "Drängen i Klara" kan här fungera som ett åskådningsexempel. Gunder Andersson medger för övrigt i sin novellsamling "Över skaklarna" att "den folkliga anknytningen... det var den vi misslyckades med; det är en student han låter formulera sig så. Men provokationer, tillspetsade formuleringar eller inte — det är viktiga sakfrågor den här diktningen tar upp till debatt. Den är socialt kritisk, det är dikt som social kritik vi här möter. En levande arbetarrörelse måste ta del av, och i, den debatten!

VID BESÖK I HÖÖR,

ät och bo på

Järnvägshotellet

God mat och gott kaffe

Propra rum

Tel. 0413/200 25

¹⁾ Kurt Aspelin (red. och urval): Marxistiska litteraturanalyser, PAN/Norstedts; antologin Klartext, Författarförlaget.

²⁾ Maria Bergom-Larson (red.): Svensk socialistisk litteraturkritik, Gidlunds.

³⁾ Väger vida, o andra titlar. Zindermans

⁴⁾ Joel Lethonen: Putkinotko, Cavefors
⁵⁾ Yasar Kemal: Bomullsvägen, Låt tistlarna brinna, Jord av järn, himmel av koppar, En smutsig historia, Och de brände tistlarna, Gidlunds

⁶⁾ Torgny Lindgren: Hur skulle det vara om man vore Olof Palme, Författarförlaget

Hörapparat

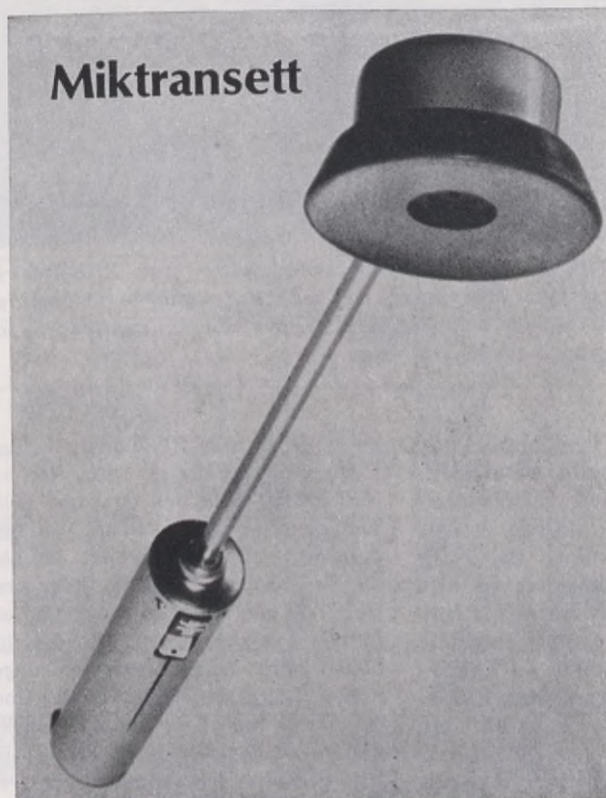

Miktransett

är en hörapparat som är mycket lätt att sköta. Den underlättar samtal mellan hörselvårdande personal och patienter. Präster och folk inom åldringsvården behöver Miktransett för att överbrygga nedsättningen i hörseln hos de gamla. Miktransett är också ett bra hjälpmedel för hörselskadade som har svårighet att handha vanliga hörapparater.

NYHET!

Nu även med telespole.

Produktprogram

Höranläggningar
Hörapparater
Hörseltekniska hjälpmedel
Effektförstärkare
Högtalare
Akustikförbättring

AB Transistor

Svarvargatan 11, 112 49 Stockholm. Tel. 08-54 17 30

Rundtur i fagra Skåneland Alva

omvaldes vid möte i Karlskrona

Efter all den goda maten plockade kassören fram RHL-lotterna, skriver Åke Magnusson. De hade en strykande åtgång. Inte undra på, när man dessutom rastade utanför sparbanken, som framgår av gruppfotot.

Lokalföreningen i Malmö har haft sin traditionella vårutfärd. Två busslaster med förväntansfulla medlemmar ställde kosan mot Bäckaskogs slott en tidig majmorgon då solen var på sitt allra mest strålande humör. Trots en intensiv torka vajade rapsfälten gulare än någonsin — bokar nar grönska var nyutslagen skir. Och allt detta inte bara för att Malmöföreningen var på utfärd utan också för att klart demonstrera att ingen torka i världen skall lyckas med att förtvina vårt bördiga åkerlandskap.

Väl framkomna till det gamla munkklostret Bäckaskog, vackert beläget intill Ivösjön, smakade det underbart gott med kaffe, vilket serverades ute i den grönskande parken.

Efter en välbehövlig avkoppling vid kaffekoppen ställdes färden mot Forsakar — Skånes enorma vattenfall. Smygle Ni Norrlänningar bara. Ni skulle ha sett fallet vid Forsakar.

Som riktiga Skåningar skulle vi givetvis ha avverkat ett rejält smörgåsbord innan dagen var till ända. Krögaren på Brösarps Gästgivaregård sörjde för att den "rögade" ålen, laxen, skinkan och alla de övriga 112 sorter na stod på plats då 70 utsvultna rese-

närer dirigerades till bordet av reseledaren Eric "Pålle" Pålsson. Vid min Gud om jag inte fick en aning dåligt samvete efter att ha "svängt" för fjärde gången till smörgåsbordet. Jag hörde vår vän doc. Bengt W. Johanssons röst och såg hans allvarsamma och förmanande pekfinger: "Tag det försiktigt mina vänner med all den goa maten. Tag gärna mer grönsaker (men där var så lite av den sorten) och lite mindre av den feta ålen. Nåja — jag tror doktorn förlåter oss alla vid ett sådant tillfälle. Det är ju inte varje dag vi — och då framför allt husmodrarna — får gå till ett dukat bord med alla dess läckerheter.

Efter all den "goa maden" var samtliga på ett strålande humör. Detta utnyttjade vår kloke kassör Einar Svensson genom att plocka fram RHL-lotterna. Och kommersen var god. Flest nitlotter som sej bör, men även en och annan småvinst hittade sin lycklige vinnare.

Tack Ove Holmstedt som svarat för uppläggningsen av resan. Tack "Pålle" för ditt gemytliga guidande i "vår" buss. Tack alla medresenärer som bidrog till att göra resan till det som styrelsen förmodligen hoppades: nämligen en välbehövlig och angenäm avkoppling från vardagstristessen.

Åke Magnusson

Lördagen den 2 mars avhöll Blekinge Läns Centralorganisation för hjärt- och lungsjuka sitt årsmöte på hotell Savoy i Karlskrona under medverkan av ombudsman Hans Persson från Riksförbundet för hjärt- och lungsjuka i Stockholm. Ordföranden i centralorganisationen, Alva Bengtsson, Karlshamn, kunde hälsa ett hundratal medlemmar från lokalföreningarna i Karlskrona, Karlshamn och Ronneby välkomna.

I sitt inledningsanförande erinrade fru Bengtsson om de under 1973 avlidna medlemmarna och dessa ägnades en tyst minut.

Fru Bengtsson framförde ett varmt tack för den ekonomiska hjälp, som erhållits från olika institutioner och fackliga organisationer och enskilda dels för den ordinarie föreningsverksamheten dels vid renoveringen av Långasjöns semesterhem.

Vid de sedvanliga årsmötesförhandlingarna företogs val av styrelse, vilken erhöll följande sammansättning.

Ordförande: Alva Bengtsson, omval
Sekreterare: Ellen Kindvall
Kassör: Olle Eliasson.

Till representant i HCK omvaldes Axel Hansson med Fritz Pettersson och Artur Svärd som suppleanter.

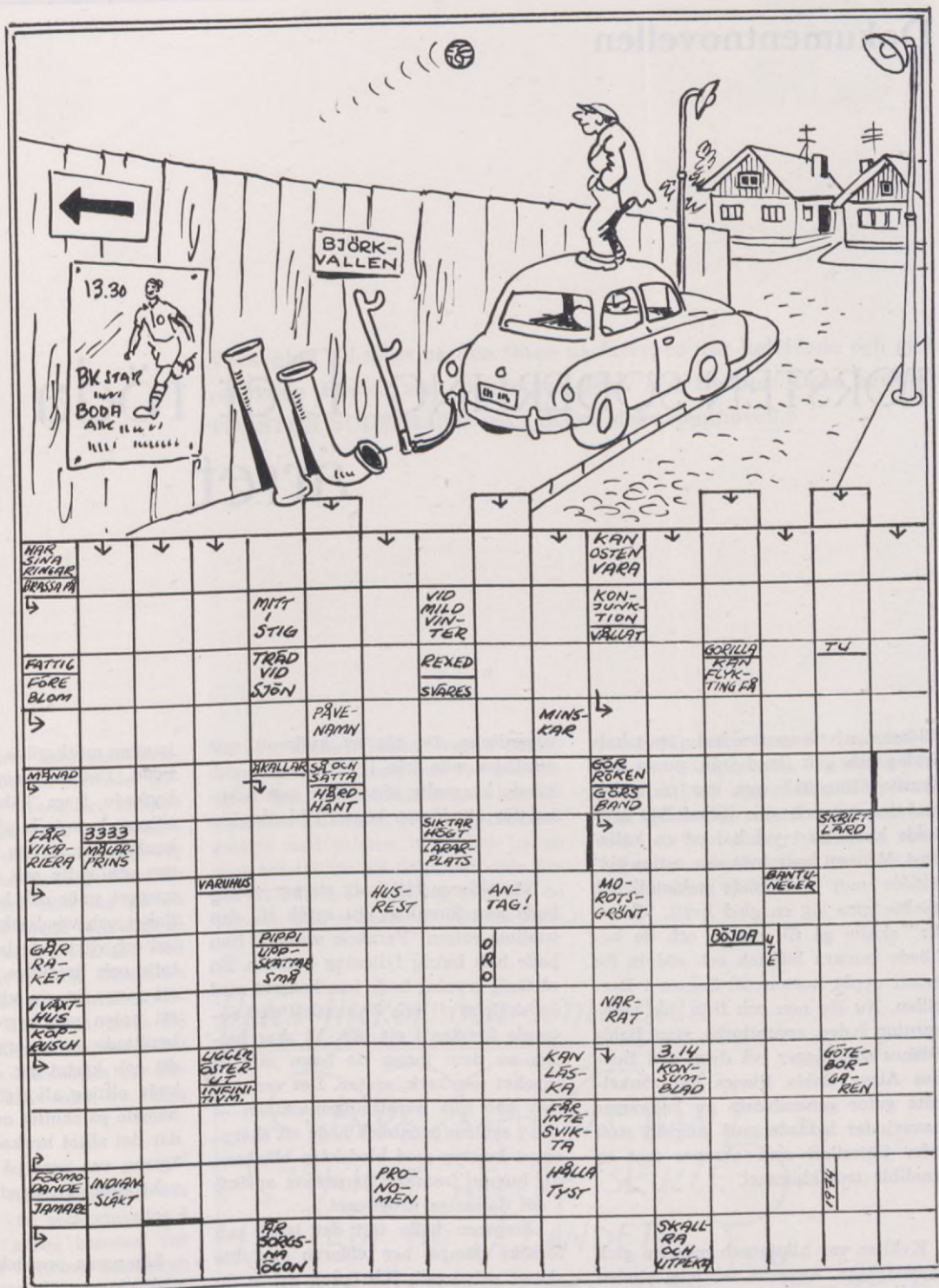
Efter årsmötesförhandlingarna visades en film om fysisk träning av hjärtsjuka inspelad under medverkan från Malmö allmänna sjukhus.

Ivan Magnusson

Pristagare bildkryss nr 5

- 1:a pris 25 kr Carl E. Kjellman, Grevegårdsvägen 68, 421 61 V. Frölunda
- 2:a pris 10 kr Helge Gustafsson, Yxhultsvägen 41, 692 00 Kumla
- 3:e pris 5 kr Vallentin Ljungbeck, Uddeholmsgatan 11 A, 214 49 Malmö

STATUS BILDKRYSS

nr 7

Namn

Adress

Postadress

Lösningarna måste vara Status redaktion, Box 3196, 103 63 Stockholm 3, tillhanda senast den 10 sept. För att få deltaga i tävlingen skall tävlingsbrev vara märkta "Bildkryss nr 7". — Tre priser utdelas som vanligt, nämligen ett på 25, ett på 10 och ett på 5 kronor. Pristagarnas namn meddelas i Status oktobernummer.

TORSTEN SÖDERLING Det röda ärret

Eldaren och lämparen hade tagit halvfridag och gått iland från gamla kolfyrade "Banalia" som var på cirkus tretusen ton och som däckfolket brukade knopa fast vid kaj på en kafferast. Männerna hade bytt sina sotiga blåkläder mot nyvaskade kakiställ och tänkte göra sig en glad kväll. "Banalia" skulle gå till natten och de behövde bunkra biffstek och rödvin för resan uppåt kusten till Santos i Brasilien. Nu låg hon och fick sina vete-sprutor i den argentinska stan Bahia Blanca som ligger två dygn syd Buenos Aires. Bahia Blanca har vinkelräta gator genomblåsta av kallvarma havsvindar laddade med gulgrått stoff från jättesilon som skrapar mot en knallblå tropikhimmel.

Kvällen var blåsig och männen gick framåtböjda. Agnarna for med vinden och stack dem i pannan som taggar i frälsarens törnekrona. De hade suttit på Bar Ideal, en halvsuskig sylta med svängande halvdörrar. Såna som finns på saloonerna i alla konstlösa västernfilmer med druckna kofösare och efterspanade diligensränare. De båda kolslavarna var på väg ombord på nattkröken. Mattgula lampor svängde över hamngatan och berikade vandringsen med fladdrande vingliga skuggor. När de äntrade "Banalias" landgång strejtade de upp sig som om chieffen själv stått och fluktat genom ven-

tilgardinen. De rös av kallsvett som nordiska män gör i heta länder och kände kroppslig törst efter mer alkohol för att dämpa bruset i blodkärlen.

När eldaren fått i sig ett par vinare hade han förenklat sitt språk till den sublimesatsen "Perrkele saatan". Han hade haft hetsig fyllesång i rösten. En råttkall gryning hade han kommit med en skidpatrull och överraskat den sovande fienden i ett tält. Vi skar halsen av dem innan de hann säga så mycket som tack, saatan. Det var med den här lilla avrättningsmaskinen — och i samma ögonblick hade ett skarp-eggat fanstyg med blodskåra blänkande huggit framför lämparens ansikte i det dammiga kroglyuset.

Lämparen hade tatt det isigt och försökt dämpa ner eldaren med lite skämt och ironi. Nån gång måste du glömma, för fan. Annars kommer du att hata och kriga så länge du lever Dina frontminnen blir som vassa stenar i en fastvuxen mara på ryggen. Men eldaren hade varit stel i ansiktet och kolögonen hade tittat röda under luggen. Snart ska du få se färskt blod rinna om kniven. Tre år i samma båt på samma trad räcker för att skära halsen av vem som vill. Perrkele!

Några dygn senare ångade "Banalia" upp längs kusten som låg där med sitt

immiga mörkgröna skogsband från urtiden. Det var morron och lämparen backade fram kaket i mässen. Han trimmade ketschupflaskan och senapskrukan och ställde fram glas och koppar och kaffe och milk och bröd och mugget smör och havregröt och cornflakes och vändstekta ägg och marmelad och rökta isterband och stuvad potatis och limejuice. När han gick för att purra ut sin vän eldaren såg han att kojens var herrelös. Sängkläderna berättade om en orolig kropp som vridit och kastat sig. Men i övrigt verkade allting all right. Eldarens fickur hängde på skottet ovanför huvudputan där det alltid brukade hänga, antingen ägaren var nere på durken, hade fri-vakt eller gått iland på något schapp.

Lämparen upptäckte honom när han gick akterut för att skrubba muggen. Eldaren satt med byxorna nerhasade till anklarna. Mellan knäna hängde huvudet livlöst. Händerna räckte ner till durken, knogarna vilade på utsidan om de oljiga skorna. Det var mycket blod på durken. Det droppade ännu från den avskurna strupen. Kniven låg slängd i spygattet. Eldarens ansikte var kusligt blekt i det gnistrande ljuset som rann in genom ventilögat. När lämparen lyfte hans haka för att räta upp kroppen gled eldaren ner från sätten och blev liggande med öppen mun och stela ögon.

Verklighet till sjöss på den tiden då fartygen var koleldade och gick på Bahia Blanca som ligger två dygn syd Buenos Aires berättar **TORSTEN SÖDERLING** om i denna dokumentnovell.

Tre timmar senare kom ambulansbåten ut från Santos och bordade "Banalia". Däcksfolket firade ner eldaren i ett lucksegel. Han hade ett sönderrivet lakan virat om halsen och var medvetslös. Styrman hade gett honom en spruta penicillin. Han låg på en ren madrass och de firade försiktigt så att kroppen inte kom i rörelse. Med eldaren följde hans sjösäck. Lämparen hade stuvat ner alla grunkorna: Klockan, plånboken, allt hans jävla tøj förstås, sjöfartsboken med bunten av gamla böljepapper. Plånboken var sliten, men sken som solen av oljiga fingrar.

Andre styrman förde protokoll och antecknade noga vad som stuvades i säcken. En klase gröna bananer var allt som blev kvar i hytten. Lämparen frågade om inte även kniven, som han nu spolat under mässkranen, borde åka med i bagaget. I helvete! röt andren. Är du riktigt navlad, man? Tror du han vill ta i den där hemska tjuringen igen? Nä, sumpa den genom ventilen med en rykande gång! Sen stog lämparen vid relingen och såg ambulansbåten lägga av från "Banalia". Med vitt skum rykande kring stäven skar hon genom den blågröna sjön med hög fart nästan som en racerbåt. Hon försvann i det fuktiga soldiset som dallrade över bukten.

Två månader senare när "Banalia"

på nytt låg och lossade vete i Santos klev eldaren ombord och var påmönstrad igen. Via konsulatet kom han direkt från sjukhuset. Han stog vid trealuckan med axlarna höjda och hakan mot bröstet för att dölja det röda äret på halen. Du ska ha tack för du stuvade min sjösäck, sa han till läm-

paren. Jag fattar bara inte hur fan du fick ner alla prylarna. Jag måste köpa en extra liten bag, sa han och pekade. Han talade lågt och allvarligt och tackade ett par gånger. Han tog också högtidligt i hand, vilket inte precis är vanligt bland sjöfolk.

Petes flickor och sommaren

RHL INFORMATION

I Blekinge kämpar man för Furs sjukhus

Det gamla sanatoriet som blivit Furs sjukhus

Blekinge har ju kallats Sveriges trädgård. Namnet står sig. Reser man vägen från Karlskrona mot norr genom fagra bygder, med många fina samhällen, kommer man till Furs Bro, på andra sidan bron ligger Småland. Furs Bro har gamla anor. Den var omnämnd redan på Magnus Ladulås tid. Innan man kommer fram till bron finnes en avtagsväg åt vänster. Vid denna väg ligger Furs Sjukhus. Fortsätter man på denna avtagsväg ytterligare kommer man till Saleboda — med järnvägsstation. Men här stannar inte tågen längre. SJ har dragit in persontrafiken hit till mångas förtret.

Men vi stannar vid Furs Sjukhus, detta ligger på en halvö om-

flutet av en insjö, Västansjön, vilken vid Furs Bro utmynnar i Lyckebyån.

Här finnes finfin furuskog med härliga promenadstigar för patienterna att ströva omkring på.

Furs Sjukhus är ett omdöpt sanatorium. Tbc-sjukdomen var svår här i Blekinge förr i tiden. Mest drabbades stenarbetarna som då stod för en av Blekinges huvudnäringar.

Sjukdomen har drivits starkt tillbaka, men ännu finns den kvar. Vi kan tacka skärmbildningen och Calmettevaccineringen samt utslaktnigen av tbc-sjuk boskap samt inte minst den gamla fina stammen av goda tbc-läkare, av vilka det inte finnes många kvar, att tbc:n minskat så kraftigt.

En sjukdom som nu ökar är astma.

Detta beror i hög grad på alla luftföroreningarna. Furs Sjukhus med sin fina luft passar för astmatiker, dessutom fin omgivning och fin personal som är hemma i vården av dessa sjukdomar. Men många landsting har drabbats av en kronisk sjukdom, den består i att lägga ned sådana här sjukhus.

Här finns plats för nytänkande, varför dra in lungkliniker till rökiga städer? Det finns läkare som påstår att barrdoft och ren luft inte har någon inverkan, men i detta som i många andra fall står det gamla sig. Redan de gamla egyptierna och romarna visste att när det var fråga om bröstsjuka kunde de botas om de skickades upp i alperna. Varför skall då våra styrande som har hand om sjukvårdsärendena gå kräftgången? I Japan, i Tokio har man fått installera luftautomater där folk kan få en dosis frisk luft. Säger inte detta en del av vart vi är på väg. Samhället har skyndat för fort i vissa saker, de har glömt miljöföroreningarna. Detta får vi nu lida för. Man kan inte rubba naturens ekologiska balans hur som helst!

Furs Patientförening kommer att slåss för att få behålla sitt sjukhus. Det är ingen skam att slåss för en ärlig sak. Lasarettet i Karlskrona tog en del av vårt sjukhus till konvalescentavdelning för kirurgpatienter. Vi tycker de kunde valt andra möjligheter. Det är den fina friska luften som vi astmatiker är ute efter, annars kunde ju vi också varit på någon annan ort.

Våra läkare dom har flyttat till Karlskrona. Dom kör häremellan om dagarna. Men ännu har vi en läkare kvar här, doktor Ryde, och det är vi mycket tacksamma för. Det har lovats utbyggnad av detta sjukhus många gånger. Nu är det åter aktuellt. Vi i patientföreningen hälsar detta beslut med tillfredsställelse.

Saleboda lilla samhälle står och faller om detta sjukhus nedlägges. Här är den bästa tänkbara miljö för sjuka

människor, i en sådan miljö borde alla Svenska sjukhus vara belägna.

Furs Patientförening sänder hälsningar till alla patientföreningarna i vårt avlånga land. Kämpa vidare för vår sak!

Vänliga hälsningar

Lilja & Seth

250 mötte upp vid möte i Varberg

Ett lyckat informationsmöte med visning av filmen "Fysisk träning för hjärtpatienter" anordnades av Varbergs med omnejd Konvalescentförening, i Varberg den 8 maj 1974. Mötet hölls i Peder Skrivares skola. 250 personer hade mött upp.

En av anledningarna till att det kom så många var säkert att man fått sakkunnig medverkan av dr Lars Ysander, Varberg.

En hel del frågor, både av medicinsk och behandlingsmässig art ställdes till dr Ysander. Frågor som hade anknytning till filmen, men även frågor som den hjärtsjuka ställs inför dagligen.

Dr Ysander höll vidare ett mycket uppskattat anförande över ämnet "Hjärtinfarkt och dess behandling".

Vår värderade medlem, landstingsman John Höög, Varberg, höll öppningsanförandet och lämnade en kort historik över förbundets verksamhet och verksamheten inom Varberg med omnejds Konvalescentförening. Han talade om den numera nedlagda fritidsgården Ramnås i Torup och vad detta betytt för våra medlemmar.

Man kan med skäl antaga att de hjärtsjuka har ett stort behov av information. Men svårigheten är att nå denna sjukdomsgrupp. Detta möte var ett försök, som gav en viss utdelning. Vi fick ett tiotal nya medlemmar och räknar med att ytterligare ett flertal personer kommer till. Vid mötet utdelades förutom ett antal olika broschyurer som förbundet ställt till förfogande, även ansökningsblanketter för medlemskap i vår förening.

Sture Nilsson

Sångarglädje i Jönköping med 15 sjungande flickor

Fredagen den 26 april hade Jönköpingsortens konvalescentförening ett trevligt sång- och musikprogram. Kantor Birgit Ekelund från Norrahammar och 15 sjungande flickor ställde gratis upp för att roa och underhålla. Dom gick in med liv och lust och var glada och pigga, rapporterar Tage Karlsson, som sänt oss kortet. Det är synd att vi inte kan återge de vackra färgerna. Ni får hålla till godo med lite svartvitt glädje istället.

Inget jäsande Ålandshav när Kalmarbor är med

Kalmarortens Konvalescentförening för Hjärt- och Lungsjuka har företagit en allt igenom lyckad och trevlig weekendresa till Åland och Mariehamn. Avfärden skedde en fredagkväll kl 22.00 med återkomst kl 02.00 på söndagsnatten, med buss till Kapellskär över Stockholm där ett uppehåll på 1½ timme gjordes.

Efter det vi gått ombord på färjan serverades oss ett magnifikt smörgåsbord med massor av delikatesser. Det smakade underbart.

Vid framkomsten till Mariehamn bokade vi först in oss på hotellet, för att efter en stunds vila göra en shoppingrond i de olika affärerna. Senare på

kvällen fick vi en mycket god och välsmakande middag som följdes av håll-i-gång till framemot småtimmarna.

Söndagen började med frukost varefter en rundtur i Mariehamn med omnejd företogs. Timmarna gick fort och snart var det dags för hemfärd och ett väntande smörgåsbord ombord på färjan.

Något "jäsande Ålandshav" hade vi ej besvär utav. Vädret var det bästa tänkbara med strålende sol, värme och vindstilla under hela resan.

En särskild eloge ger vi åt busschauffören för hans lugna och säkra rattning av bussen. Ett ihågkommande bör researrangör och reseledare ha för denna verkligt givande resa.

Märta Nilsson

Bornholm har en stad som klättrar upp ur havet

För en resa till en av Östersjöns pärlor, nämligen Bornholm, hade tidigt på Kristi himmelsfärdsdag ett 50-tal medlemmar ur Karlskronaavdelningen av Hjärt- och Lungsjuka samlats. Under sedvanligt skickligt ciceronskap av Uno Kvist och Hasse Sandström startades färden med buss mot Ystad. Framkomna dit steg vi ombord på det stolta skeppet Hammershus i sällskap med många hundra andra resenärer.

Det blev litet trångt, men stämningen var god. Efter ca 2 1/2 timme landade vi i Bornholms största stad, Rønne. En buss stod redo att förflytta oss till det fina hotellet "Ryttergården", som skulle bli vår hemvist under två nätter. Det var ett verkligt fint hotell, rum med alla bekvämligheter och mycket god mat.

Som gäster första gången på hotellet fick vi naturligtvis till middag "fjärkräe" dvs kyckling m m. Kvällen tillbringades efter behag, en del vandrade runt i omgivningarna, andra sov.

Ut på ön

Fredag morgon vart det frukost kl 8.30, 9.30 antrade vi bussen för en tur kring en del av ön. Färden gick genom pittoreska byar såsom Hasle med flera fram till Europas troligen största borgruin Hammershus. Det var Biskopen i Lund som på 1500-talet lät bygga denna borg högst uppe på en klippa. Den är försedd med både naturliga och uppbyggda vallgravar och ansågs ointaglig, men det oaktag bytte den många gånger ägare efter långa belägringar. Nu reser den sig emellertid som ett vittnesbörd om forntida byggnadsskicklighet, men som ett fredligt minnesmärke.

Färden fortsattes på vackra, slingrande nästan urskogsvägar till nästa mål, öns största rundkyrka Österlars. Denna liksom de flesta kyrkor på Bornholm byggdes som en fästning med kyrksal i nedre våningen och de övre ansågs vara försvarsfästning med

ett otal skottgluggar och förrådsrum. Kyrkan byggdes någon gång mellan 11.50—12.00. Den räknas till Europas förnämsta arkitektoniska mästerverk.

Skog finns på ön

Jag nämnde urskog. Trots sin litenhet i ytvidd har Bornholm skog i storleksordning den tredje i Danmark och innehåller en hel del sällsynta arter. Dessutom finns det ett otal sällsynta blommor som gör ön till ett paradiset för botaniker. För den som älskar sol och bad finns ypperliga badstränder runt hela ön, med ljuvlig sandstrand. Och vad sol beträffar är den väl jämnställd med Öland och Gotland.

Stad som klättrar

Vi fortsatte till den idylliska staden Gudhjem, en stad som klättrar upp från havet på terrasser med slingrande smala gator. Här är öns näst största fiskeläge och "sild-rögerier". Efter intagandet av gott kaffe fortsatte vi in över ön och såg ett av naturens under. En gran hade en gång fallit omkull och ur dess stam sköt så småningom upp icke mindre än sju nya stammar. Den kallas nu för "den sjuarmade ljusstaken".

Så fortsatte vi till Rønne för inköp av — naturligtvis "Bornholmskeramik". Så blev det återfärd till hotellet för krafthämtning till morgondagens hemresa.

Hem igen över Skåne

Fredag morgon väckning kl 06.00, frukost och avfärd med Hammershus till Ystad. Bussen tog vägen över Malmö, Lund fram till Bosjökloster där vi på restaurang "Ringsjön" intog en god lunch och beundrade utsikten över Ringsjön.

På grund av regn med åska avstod vi från besök i Bosjöklosters kyrka och fortsatte färden mot Blekinge. På Villa Utsikten i Vaggaskogen i Karlshamn blev vi förplägade med en trevlig historik över gamla Karlshamn och Karlshamn i dag, av en sakkunnig ciceron och så drack vi gott kaffe. Vi fortsatte sedan till Elleholms kyrka och njöt av luften från Mörrumsbruket. Därifrån gick färden till Hjärt- och lungsjukas semesterhem Långasjönäs, en underbar rekreationsplats djupt inne i storskogen vid Långasjön. Efter ett kort uppehåll fortsatte vi färden mot Karlskrona och anlände exakt 72 timmar efter första start till utgångspunkten. Glada och belättna avtackade vi våra kunniga färdledare med kraftiga applåder.

D. W—r

Uttalande av Central- föreningen för Hjärt- och Lungsjukas årsmöte i Vindeln den 26 maj 1974

I oktober 1970 flyttades ett 60-tal tbc- och astmasjuka patienter från Hällnäs sjukhus till Umeå lasarett. Som villkor för flyttningen krävde de inneliggande patienterna att de skulle få samma tillgång till utrymmen för aktiviteter, trivsel, behandling etc. som fanns vid Hällnäs sjukhus.

En månad före flyttningen höll sjukvårdsstyrelsen informationsmöte på sjukhuset. Patienterna framförde då sina krav till de ansvariga politikerna. Dessa politiker gav då det löftet till de mangrant församlade patienterna, att någon försämring eller minskning av utrymmen för aktiviteter, trivsel, behandling m m inte skulle ske vid flyttningen till Umeå lasarett. Däravarende FU-s ordf sade i en slutkläm att hur bra vi än hade det vid Hällnäs sjukhus, så skulle vi få det avsevärt mycket bättre vid Umeå lasarett med dess enorma resurser. Till sist vädjade han till oss att vi skulle foga oss i flyttningsbeslutet, vara snälla och inte bråka.

Så här 3 1/2 år efter flyttningen tycks denna sista vädjan vara det enda allvarligt menade syftet med besöket. Löftena då?

Kan patienter lita på sjukvårdens ansvariga politiker här i länet? Vad menar politiker med sjukvårdsresurser? Ingår inte matsal, trivselutrymmen, behandlingsrum etc i sjukvårdsresurserna? Hör inte en miljö där trivsel och värme råder till resurserna? Eller är det bara på det sättet att man kan ge löften till sjuka människor utan att uppfylla dem?

Hur ska vi hädanefter kunna lita på sjukvårdspolitikerna?

för miljoner människor redan har inträffat eller håller på att inträffa. Bara i ett enda afrikanskt land har över 100 000 människor helt nyligen svultit ihjäl och otaliga är fortfarande i farozonen. Med nuvarande befolkningsökning och utomordentligt ojämlika resursfördelning kommer detta att förbli en realitet och en utmaning lång tid framöver.

Vi har den nödvändiga teknologin för att rädda livet på dessa människor. Vi har också de nödvändiga ekonomiska resurserna. Det fattas bara två saker: en bred folkopinion och viljan hos beslutsfattarna. Vi alla måste komma till insikt om att vår relativa underlåtenhet att kasta ut den livboj vi har inom bekvämt räckhåll av eftervärlden kommer att rubriceras som ett passivt folkmord. Det får inte sägas om oss i den rika världen att vi hade möjligheterna, men att vi av bekvämlighet och egoism lät bli.

Lika viktigt är emellertid det långsiktiga arbetet. Detta måste föras på många fronter samtidigt:

Nuvarande obalans på många håll i världen mellan befolkningsstorlek och befolkningstillväxt å ena sidan och resurser och resurstillväxt å den andra gör en effektiv familjeplanering till en nödvändighet. Detta gäller lika mycket i i-land som i u-land, eftersom resursförbrukningen och miljöförstörelsen per capita är ojämförligt större i förstnämnda miljö. En förutsättning är ökad jämlikhet för u-världens kvinnor, förbättrad utbildning och kollektiva alternativ till storfamiljens sjuk-, social- och åldringsvård.

Den globala produktionen av föda (speciellt protein) måste samtidigt ökas och fördelas dit där den bäst behövs.

FN:s stora miljökonferens har med all önskvärd tydlighet demonstrerat

den globala miljönedsmutningen och dess faror för människosläktet.

Den urbana explosionen med enorma människomassor som väljer in i storstadsslummen måste dämpas genom utvecklingsåtgärder med inriktning på landsbygden. De till städerna invandrade måste hjälpas till en människovärdig tillvaro.

Ett meningsfullt arbete hör till de elementära mänskliga rättigheterna. Det är lika viktigt med tanke på "margarnas bröd" som på "själarnas nöd". Kortsiktigt nationalekonomiskt är det kanske mer lönsamt med högmekanisera eller tom automatiserad drift i industrin och jordbruket. Utifrån här tillämpade helhetssyn är en personalintensiv drift att föredraga. På denna punkt manar det kinesiska exemplet till efterföljd.

Var och en av dessa och andra hörande åtgärder har en viktig psykosocial komponent. Denna har nästan helt förbisetts i den hittillsvarande diskussionen världen över.

Vad som behövs är en handlingsplan, en integrerad världsplan med sinsemellan samordnade komponenter avseende

- befolkningsplanering
- miljövärd
- arbetsmarknadsplanering
- medicinsk och social planering
- planering av produktion och fördelning av föda
- planering av utbildning och yrkeskunnande.

Behovet av utvärderande forskning

Många av dessa åtgärder, hur välmenande de än må vara, kan ha icke önskvärda "biverkningar". Vad som är bra på det ekonomiska planet behöver inte vara det på det sociala och medicinska, och vice versa. För att skydda mänskligheten behövs en kontinuerlig utvärdering, inte bara i tekniska och ekonomiska termer utan lika

mycket i medicinska, psykologiska och sociala. Endast på detta sätt kan vi upptäcka vart vi är på väg och göra de nödvändiga "kurskorrigerarna". Endast på detta sätt kan vi hålla den nödvändiga beredskapen för hjälpåtgärder. Endast på detta sätt kan vi lära av våra oundvikliga misstag. ■

Ny metod räddar barn med lungfel

Framsteg i kampen mot lungsjukdomen hyalina membran har gjorts vid kvinnokliniken vid Allmänna sjukhuset i Malmö. Sjukdomen uppträder hos nyfödda barn och medför att lungorna sjunker ihop till följd av för liten halt av fettämnen i lungorna. De barn som drabbas av sjukdomen dör inom sju dagar efter förlösningen. Genom att odla lungbitar och påverka dessa med ett derivat av cortison har forskarna funnit att det är möjligt att påskynda bildning av det aktuella fettämnet. Det kom fram vid ett symposium med Svensk gynekologisk förening i Växjö för en tid sedan.

Alla pratar miljövärd - ÖP gör något åt den!

Örebro Pappersbruk har länge varit ett miljömedvetet företag och har i Frövifors lagt ned mycket arbete på renings- och kontrollsystem. Ett arbete som burit frukt.

Återvinning av pappersavfall är en annan av ÖP:s miljöåtgärder. I Örebro tar vi tillvara stora kvantiteter returpapper, som inte slängs på våra soptippar utan på nytt går in i produktionen.

Metoder som uppmärksammas internationellt men som framför allt resulterat i ett gott samarbete med myndigheterna. Vi har fått förtroendet att utvidga verksamheten, vilket skapar nya arbetstillfällen både i Frövifors och Örebro. Därför ser vi optimistiskt på framtiden!

öp
ÖREBRO PAPPERSBRUKS AB

ÖP marknadsför: Oblekt sulfatmassa · kraftpapper · gipsskivekartong · specialpapp · stompapper · PE-belagt papper och kartong · pappers- och plastsäckar.

Ett tryggt stöd i en svår stund

Stockholms
ELDBEGÅNGELSEFÖRENING

Ombesörjer både eldbegängelse- och jordbegravningar. Utan enskilt vinstintresse.

Huvudkontor: Sveavägen 116 vid Odengatan 15 16 60
Söder: Ringvägen 127 40 58 59 eller 40 58 76

Kungsholmen: Hantverkarg. 28	53 33 75	Sollentuna: Sollentunav. 118	96 26 25
(AB Öhmans begr.byrå)		Hägersten: Blommensbergsv. 127	
Östermalm: Valhallav 143	63 40 61	vid Hägerstensv.	18 65 00
Handen: Källv. 20 B	777 22 10	Järfälla: Ombud fru G. Hahn	0758/108 00
Märsta: Ombud. Stationsg. 3	0760/150 90	Göteborg: Chalmersg. 21	031/20 21 30

Rådgivning och dödsfallsanmälan efter kontorstid 08/51 91 00

Toppvinst i RHL-lotteriet 1974

SAAB 99x7 1974 års modell

Dessutom

FÄRG-TV, Luxor Colorama 26"

Luxor Kassetbandspelare

Kenwood Köksmixer

Luxorita Transistor

Kenwood Kaffeautomat

Kenwood Brödrost

Linneraror, hushållsartiklar m m, m m

**Inga väntans
tider!**

•
Dragning verkställd före
lottförsäljningens början

•
**Ni ser genast om
lotten ger vinst!**

5.976 värdefulla vinster

RIKSFÖRBUNDETS FÖR HJÄRT- OCH LUNGSJUKA RIKSLOTTERI 1974

Härmed beställes

..... st. lotter à 2:50 att sändas mot postförskott
+ porto

Dragningslista medföljer gratis.

Namn:

Adress:

Var god texta!

Sänd ej pengar med denna rek.

Status 7/74

Frankeras
med
brevporto

RHL-lotteriet

Box 3196

10363 Stockholm

LOTTPRIS 2:50 KRONOR
REKVIRERA NU

**Sammanlagd vinstsumma
över 225.000:—**

Vid rekvisition av minst 10 lotter i samma
sändning — portofritt.

Minst en lott till varje familjemedlem
ökar familjens vinstchans!